Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto 8.9.2025

Pekka Vasara, SM/PO

Hallintovaliokunta
Eduskunta

Hallintovaliokunnan kuuleminen 9.9.2025
Sisäministeriön lausunto asiaan U 87/2023 vp (UJ 17/2025 vp)

U 87/2023 vp, valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi poliisiyhteistyön tehostamiseksi ihmissalakuljetuksen ja ihmiskaupan ehkäisemisessä, havaitsemisessa ja tutkimisessa sekä Europolin tuen tehostamiseksi tällaisten rikosten ehkäisemisessä ja torjumisessa, sekä asetuksen 2016/794 muuttamisesta

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä lausuntoa asetusehdotuksesta (jatkossa Europol-muutosehdotus) poliisiyhteistyön tehostamiseksi ihmissalakuljetuksen ja ihmiskaupan ehkäisemisessä, havaitsemisessa ja tutkimisessa sekä Europolin tuen tehostamiseksi tällaisten rikosten ehkäisemisessä ja torjumisessa, sekä asetuksen 2016/794 (jatkossa Europol-asetus) muuttamisesta.

Vastuuministeriönä sisäministeriö toteaa kunnioittavasti seuraavaa:

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio antoi Europol-muutosehdotuksen 8.11.2023. Neuvoston neuvotteluvaltuutus muutosehdotuksesta Euroopan parlamentin kanssa käytäviin kolmikanta-neuvotteluihin hyväksyttiin kesäkuussa 2024. Euroopan parlamentin hyväksyi oman kantansa kesäkuussa 2025.

Kolmikantaneuvotteluissa Euroopan parlamentti ajaa alkuperäisestä ehdotuksesta poikkeavaa Europolin henkilöstötaulukon mukaisten tilapäisten, ainoastaan jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten henkilöstölle (*ns. restricted staff*) tarkoitettujen tehtävien toimikausien laajennusta.

Lisäksi tämänhetkisten tietojen mukaan puheenjohtajavaltion toimesta tultaisiin esittämään Europolin pääjohtajan sekä apulaispääjohtajien toimikausien laajentamista osana käsillä olevaa säädösmuutosta. Molemmat lisäykset olisi määrä toteuttaa muuttamalla Europol -asetusta tietyiltä osin. Jäsenvaltioiden laaja enemmistö on suhtautunut ehdotuksiin myönteisesti.

Suomen kanta tiivistetysti

Suomi suhtautuu myönteisesti Europolin toiminnan kehittämiseen, jotta Europol pystyy jatkossakin tukemaan jäsenvaltioita mahdollisimman tehokkaasti vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa.

Suomi pitää asianmukaisena sitä, että Europolin henkilöstöä ja johtoa koskevia sääntöjä yhdenmukaistetaan soveltuvilta osin muiden EU-virastojen kanssa. Tämän vuoksi Suomi pitää perusteltuna ehdotuksia, joiden tarkoituksena on lisätä Europolin johdon ja muun henkilöstön toiminnan jatkuvuutta sekä vahvistaa Europolin toimintakykyä. Suomi voi tukea ehdotettuja muutoksia.

Suomi kuitenkin huomioi, että henkilöstöä koskevat rakenteelliset kysymykset olisi ollut perustellumpaa käsitellä osana tulevaa laajempaa Europol-uudistusta.

Neuvottelutilanne yleisesti

Neuvoston mandaatti korostaa Europolin operatiivisten yhteisryhmien toiminnan virallistamista sekä operatiivisen tuen käytön selkeyttämistä erityisesti monimutkaisissa rikostutkinnoissa. Lisäksi se vahvistaa tietojenvaihtoa ihmiskaupan ja laittoman maahanmuuton torjunnassa sekä virastojen välistä yhteistyötä Europolin, Frontexin ja Eurojustin välillä muun muassa vakinaistamalla yhteyshenkilöiden lähettämisen Europolin ihmiskaupan torjunnan keskukseen (EMSC), mikä parantaisi koordinointia ja tiedonvaihtoa. Neuvosto on kiinnittänyt huomiota myös Euroopan monialaisen rikosuhkien torjuntafoorumin (EMPACT) vahvistamiseen niin operatiivisella kuin strategisella tasolla.

Euroopan parlamentti puolestaan on esittänyt teknisluontoisia muutosehdotuksia, kuten henkilötietojen suojaan liittyvien vastuukysymysten selkeyttämistä ja lisäsäännöksiä Europolin henkilöstön asemasta todistajina kansallisissa oikeudenkäynneissä. Parlamentin ja neuvoston kannat ovat varsin lähellä toisiaan, ja ehdotusten katsotaan alustavien arvioiden mukaan asettuvan Suomen aiemmin määrittämien neuvottelutavoitteiden puitteisiin.

Europolin henkilöstöä koskevat ehdotukset

Euroopan parlamentti ajaa kolmikantaneuvotteluissa alkuperäisestä ehdotuksesta poikkeavaa Europolin tietyn henkilöstöryhmän toimikausia koskevaa laajennusta. Puheenjohtajavaltion toimesta on myös nostettu keskusteluihin ehdotus Europolin johdon toimikausien laajentamisesta.

Euroopan parlamentti ehdottaa muutoksia Europol-asetukseen siten, että Europolin rajoitetun henkilöstön (restricted staff) eli kansallisten lainvalvontaviranomaisten lähettämän henkilöstön toimikausien enimmäiskestoa pidennettäisiin yhteensä enintään 10 vuoden pituiseksi (nykyisen 5 + 4 vuosien sijaan). Muutos pidentäisi rajoitetun henkilöstön palvelusaikaa yhdeksästä vuodesta (5+4) kymmeneen vuoteen (5+5), minkä myötä he olisivat oikeutettuja Euroopan unionin eläkejärjestelmän mukaiseen vanhuuseläkkeeseen. Tämän lisäksi Euroopan parlamentti ehdottaa siirtymäsäännöstä, jonka mukaan tällä hetkellä toista sopimustaan suorittavien Europolin rajoitettujen työntekijöiden sopimuksia jatkettaisiin automaattisesti kymmenvuotisiksi em. eläkeoikeuden saamiseksi.

Parlamentin ehdottamien henkilöstön toimikausien pidentämisen lisäksi myös Europolin pääjohtajan sekä apulaispääjohtajien toimikausia suunnitellaan laajennettaviksi enintään kymmenvuotisiksi osana käynnissä olevia säädösneuvotteluja. Muutosten myötä Europolin ylimmän johdon toimikaudet kestäisivät siis maksimissaan 5 + 5 vuotta, kun nykyisellään toimikausien kesto on rajattu Europol-asetuksella enintään 4 + 4 vuotisiksi. Europolin johdon toimikausien pidentämisestä ei ole toistaiseksi saatu konkreettista säädösmuotoiluehdotusta. Asiaa on käsitelty työryhmätasolla ja ehdotus on saanut laajaa kannatusta.

Taloudelliset vaikutukset

Euroopan parlamentin toimesta pöydätty muutos, jolla Europolin henkilöstön sekä Europolin johdon toimikausia pidennettäisiin nykyisestä sopimusmalleista 5 + 5 vuotisiksi, mahdollistaisi kyseiselle henkilöstölle pääsyn Euroopan unionin eläkejärjestelmän mukaiseen vanhuuseläkkeeseen (10 vuoden vähimmäispalvelusaika). Muutoksella pyritään saamaan Europolin henkilöstöä koskevat säännöt tältä osin yhdenmukaisiksi muiden EU-virastojen henkilöstöä koskevien sääntöjen kanssa. Muutos vaikuttaisi välittömästi noin sataan niin sanottuun rajoitetun henkilöstön statuksella työskentelevään henkilöön, joiden nykyiset 5+4 vuoden sopimukset olisivat päättymässä, mutta joita voitaisiin nyt jatkaa 10 vuoteen.

Vuodesta 2025 alkaen kaikki uusittavat sopimukset tehtäisiin jo suoraan 5+5-mallilla, mikä kasvattaisi henkilöstön eläke-etuuksia ja pitkällä aikavälillä lisää Europolin hallintomenoja. Tarkkoja budjettivaikutuksia on kuitenkin vaikea arvioida tässä vaiheessa, ja ne riippuvat muun muassa Europolin henkilöstörakenteesta tulevaisuudessa. Komission puheenjohtaja von der Leyen on viime vuonna antamissaan poliittisissa suuntaviivoissa kertonut tavoittelevansa Europolin henkilöstön kaksinkertaistamista ajan myötä osana laajempaa Europolin uudistusta, josta komission on tarkoitus antaa ehdotus vuonna 2026.

Lisäksi puheenjohtajavaltio ehdottaa myös Europolin ylimmän johdon toimikausien pidentämistä 4+4 vuodesta 5+5 vuoteen. Muutoksella yhdenmukaistettaisiin Europolin johdon toimikausia useiden muiden EU-virastojen johtajien toimikausien pituuden (5+5 vuotta), mm. EU:n raja- ja merivartioviraston (Frontex), EU:n turvapaikkaviraston (EUAA), EU:n huumeviraston (EUDA), vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen liittyvien laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaavan eurooppalaisen viraston (eu-LISA) kanssa. Niin ikään EU:n perusoikeusviraston (FRA) ja Euroopan unionin rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaviranomaisen (AMLA) pääjohtajien toimikaudet ovat 5+5 vuotta.

Suomi on pyytänyt komissiolta arviota ehdotettujen muutosten taloudellisista vaikutuksista. Tämänhetkisten tietojen mukaan komissio yhä koostaa arviotaan.